

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง
โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2¹

A Study Of The Learning Achievements of Second-Year Thai Major Students
In The Course Thai Literature For Performing Arts
By Using The Active Learning Approach

เอกนรินทร์ สีฝั้น (Eknarin Seefun)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lecturer, Department of Thai Language

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

E-mail: Tigerkingdom@windowslive.com

ณัฐนรินทร์ เมธีวณิชนันท์ ภาณุภักธรณวัฒน์ (Nathanarin Methivuthinan Phanupatharathanavat)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Assistant Professor, Department of Thai Language

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

E-mail: nathanarin@g.lpru.ac.th

Received: October 1, 2025, Revised: November 4, 2025, Accepted: December 1, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 13.50$, S.D. = 3.07) สูงวก่่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 9.61$, S.D. = 2.66) ด้านความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26-4.48$) โดยพึงพอใจสูงสุดในด้านการมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้ความรู้ ($\bar{X} = 4.48$) รองลงมาคือความชัดเจนของจุดประสงค์ ($\bar{X} = 4.44$) และการปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.41$) ขณะที่ด้านอิสระทางความคิดได้คะแนนต่ำสุด

¹ บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 (ประเภททุนส่วนตัว) เสนอต่อคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2568

($\bar{X} = 3.93$) สรุปได้ว่า การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง รูปแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This developmental research aimed to (1) study students' learning achievement in the course Thai Literature for Performing Arts before and after applying the Active Learning approach, and (2) explore their satisfaction with the learning management. The participants were 28 second-year Thai major students from the Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, in the first semester of the 2024 academic year. The sample group was selected by purposive sampling. The research instruments included an Active Learning lesson plan, a 20-item pre- and post-test, and a satisfaction questionnaire. The findings revealed that students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level (post-test: $\bar{X} = 13.50$, S.D. = 3.07; pre-test: $\bar{X} = 9.61$, S.D. = 2.66). Students' overall satisfaction was at a high level ($\bar{X} = 4.26$ – 4.48). The highest level of satisfaction was for participation and the application of knowledge in daily life ($\bar{X} = 4.48$), followed by clarity of learning objectives ($\bar{X} = 4.44$) and hands-on practice ($\bar{X} = 4.41$), while the lowest level was for independent thinking and idea sharing ($\bar{X} = 3.93$). The study indicates that using the Active Learning approach can effectively enhance students' learning achievement and foster high satisfaction with the learning process.

Keywords: Learning Achievement, Thai Literature for Performing Arts, Learning Model, Active Learning

บทนำ

ภาษานับเป็นรากฐานของการดำรงอยู่และการพัฒนาของมนุษย์ในทุกสังคม เพราะภาษามีบทบาทมากกว่าการเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร หากแต่เป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา ขณะเดียวกันภาษายังมีพลังในการขับเคลื่อนวัฒนธรรม ความคิด และอารยธรรมของมนุษย์ ภาษาเป็นเครื่องเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม ทำให้เกิดการบันทึกความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ และส่งต่อภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง นอกจากนี้ภาษายังมีบทบาทสำคัญในการบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชน เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีกรรม รวมถึงภาษายังเป็นสื่อสร้างสรรค์ความบันเทิงและระบายความคับข้องใจของผู้คนในบางสังคมด้วย นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมพบว่า ผู้ที่ใช้ภาษาเดียวกันย่อมได้รับการหล่อหลอมให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในสังคม ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในวิถีชีวิต ตลอดจนค่านิยม และจารีตประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งยังช่วยสร้างเอกภาพ ความมั่นคง และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับประเทศไทย ภาษาไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องแสดงถึง

ความมือารยธรรมของชาติไทยที่มีรากฐานสั่งสมสืบทอดมาแต่โบราณ ภาษาไทยจึงไม่เพียงเป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมไทยเท่านั้น ทว่ายังเป็นพาหะสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ศิลปะ และภูมิปัญญาไทยที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และอารมณ์ความรู้สึกของคนไทยได้อย่างลุ่มลึก อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตของผู้คนในศตวรรษที่ 21

ด้วยความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ภาษาไทยจึงมิได้เป็นเพียงวิชาทางภาษาหรือภาษาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และความเป็นอารยชนของชาติไทยที่มีพัฒนาการและรากเหง้าวัฒนธรรมอันลึกซึ้งยาวนาน การเรียนรู้ภาษาไทยจึงมีบทบาทสำคัญต่อการธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้ “กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย” เป็นหนึ่งในสาระหลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติทักษะการใช้ภาษาอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภาษาและวรรณคดีไทย อันเป็นแนวทางในการธำรงและต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัยในบริบทของศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารพัฒนาอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ จากเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากตัวผู้สอนเป็นหลัก ไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดนี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งกำหนดแนวทางไว้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมุ่งไปที่การพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และเน้นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้สอนต้องปรับบทบาทของตนเองจากที่เป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาไปเป็นผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเน้นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง แนวทางดังกล่าวได้ต่อยอดเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)” ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางภาษาและทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย

กระบวนการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มากกว่าการเป็นผู้รับข้อมูลจากผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว แนวทางการจัดการเรียนรู้เช่นนี้ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยจำนวนมากว่ามีศักยภาพสูงในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ ดังตัวอย่างผลการศึกษาของ ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์ (2565) พบว่า การใช้ภาระงานเป็นฐาน (Task-Based Learning) ภายใต้กรอบแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ คณะณยะ อ่อนนาง (2564) รายงานผลการศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ และสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาครูยุคใหม่ให้มีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ พระบรมพร ปรธมโม (2563) ยังได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสารและการนำเสนอผลงานของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการศึกษา

ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงเป็นแนวทางการสอนที่ทันสมัยเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง

เมื่อสำรวจการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทย งานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือที่เรียกว่า Active Learning เป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และเจตคติของผู้เรียนดังที่ อติสร ขาวสะอาด (2567) ได้พัฒนาการสอนโดยใช้วรรณคดีเป็นฐานพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียน ส่วน กิตติพงษ์ แบล้ว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์ (2566) พัฒนาเทคนิคการสอนเชิงรุกที่เน้นการตั้งคำถามและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดขั้นสูงและมองว่าวรรณคดีมีคุณค่ามากขึ้น เช่นเดียวกับ ปาริชาติ จารุติลกุล และเนาวนิตย์ สงคราม (2566) นำรูปแบบการสอนแบบ SQ4R ไปใช้ร่วมกับการเล่าเรื่องดิจิทัลเพื่อพัฒนาความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดี พบว่ารูปแบบการสอนที่นำมาใช้ช่วยพัฒนาความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดีของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ขณะที่ อาทิตย์ ขาวคำ และศิริวรรณ วัฒนวัฒนวรชัย (2566) เสนอนวัตกรรม RACs Model เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่า นวัตกรรมที่นำมาใช้ช่วยพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีวิจารณญาณเพิ่มขึ้น และการศึกษาของ เตือนใจ คดี (2565) พบว่า การใช้ทฤษฎีวิพากษ์ในชั้นเรียนช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดไตร่ตรองและมีมุมมองใหม่ต่อวรรณคดีเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ สิทธิพันธ์ บุญสายขวัญ (2565) ยังพบว่าการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ ช่วยเพิ่มทั้งผลสัมฤทธิ์และความสุขในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น ส่วน ประจักษ์ น้อยเหนือ (2564) พบว่า รูปแบบการสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายเป็นหลักไม่เชื่อมโยงเนื้อหากับเหตุการณ์และบริบทสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สนใจเรียนและเบื่อหน่ายวรรณคดี แนวทางที่เสนอในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมก็คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งต่อมา ประจักษ์ น้อยเหนือ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2564) ได้พัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และความซาบซึ้งในคุณค่าวรรณคดี ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ชลธิชา ศิริอมรพันธุ์ (2562) ที่พบว่า การเรียนรู้วรรณคดีเชิงผลิตภาพช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบและสำนึกทางสังคม และการศึกษาของ นันทญณ์ภาค พรหมมา (2563) ที่ยืนยันว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้นั้น ส่งผลต่อการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทยของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และยังช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามพัฒนาแนวทางการสอนภาษาไทยและวรรณคดีไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่ ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นแต่ปัญหาหลักยังคงอยู่ ดังเช่นปัญหาผู้เรียนที่ขาดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ และผู้เรียนเข้าไม่ถึงคุณค่าทางวรรณศิลป์ (อติสร ตัญญาญจน์, 2562) ส่วนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทยในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนส่วนใหญ่ยังเน้นการบรรยายมากกว่าการลงมือปฏิบัติ แม้บางส่วนจะเริ่มใช้เกมมิฟิเคชันหรือเทคนิคเชิงรุก จึงทำให้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย มิได้นำรูปแบบการสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดารุณี นิพัทธ์ศานต์, 2568) ขณะเดียวกัน หลักสูตรและการเรียนการสอนยังขาดการส่งเสริมทักษะการตีความและการเขียนวิจารณ์วรรณคดีอย่างเป็นระบบ (ภักพล คำน้อย และ ป. ประภัสสนันท์ เรื่องจันทร์, 2566) รวมถึงข้อจำกัดด้านบริบทการเรียนการสอน เช่น ความแออัดของชั้นเรียนและการขาดทักษะดิจิทัลของครู ล้วนส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยทั้งสิ้น (อรุณทัย อินทนิล, ภักพล คำน้อย และกาญจนา วิชญากรณ์, 2565) จากสภาพปัญหาดังกล่าวนักวิจัยจำนวนมากจึงเสนอให้มีการบูรณาการเชิงระบบ ทั้งการพัฒนาทักษะภาษา การพัฒนาครู การปรับหลักสูตรให้ร่วม

สมัย รวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม (วริษา หมื่นยงค์ และ ประภาส เพ็งพุ่ม, 2567)

ขณะเดียวกันผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบข้อมูลที่น่าสนใจว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาทั่วไป โดยมากจะมุ่งพัฒนาทักษะการคิดและการสื่อสาร เป็นหลัก แต่งานวิจัยที่นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์กับรายวิชา “วรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง” ซึ่งเป็นรายวิชาที่บูรณาการทั้งวรรณกรรมและศิลปะการแสดงยังมีจำนวนไม่มากนัก กับทั้งยังขาดการศึกษาว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงรุก สามารถส่งเสริมความเข้าใจในวรรณกรรมและทักษะการถ่ายทอดผ่านการแสดงไปพร้อมกันได้อย่างไร ทั้งที่รายวิชานี้อาจช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจของผู้เรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกรอบแนวคิดหลัก เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสะท้อนผลการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Dewey, Vygotsky และ Piaget ซึ่งล้วนเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (นัยนา ถาวรายุศม์, 2565; รัศมี ศรีนนท์ และคณะ, 2561) โดยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า การบูรณาการแนวคิดดังกล่าวเข้ากับการเรียนวรรณกรรมไทย จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และฝึกทักษะการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งยังเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพบัณฑิตสาขาภาษาไทยให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

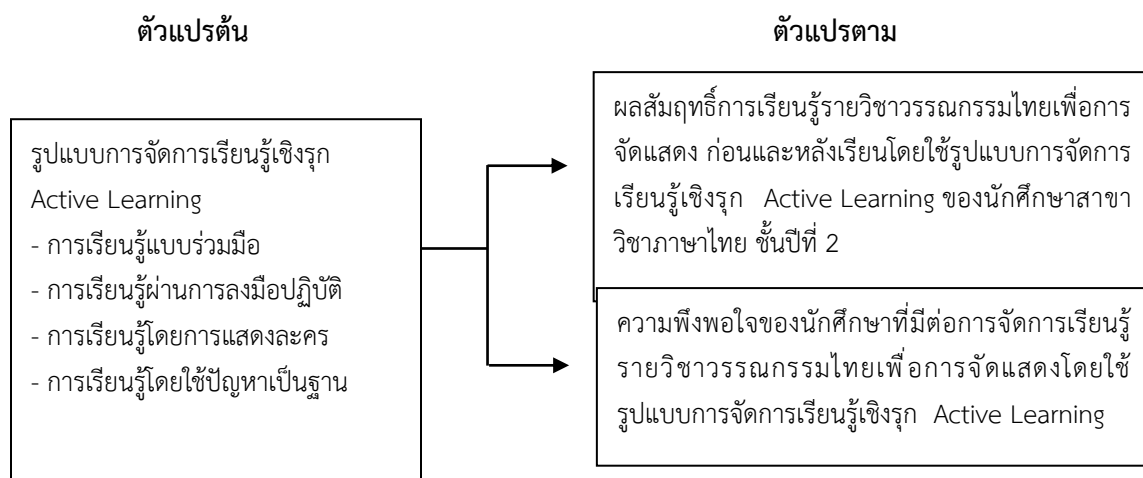
นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทยมีความน่าสนใจมากขึ้น และผู้เรียนจะสามารถนำความรู้และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ด้วย ด้วยความสำคัญดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2” ซึ่งมีความสำคัญในเชิงวิชาการและการปฏิบัติ ทั้งในด้านการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทยให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสาขาภาษาไทยในอนาคตอย่างยั่งยืน

จุดประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดงก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดงโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการ จัดแสดง ที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้อยู่ด้วยรูปแบบ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งสะท้อนผ่านคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับ วรรณคดีและวรรณกรรมไทย การตีความ และการประยุกต์เนื้อหารวรรณกรรมในการจัดการแสดงอย่างสร้างสรรค์

2. วรรณกรรมไทยเพื่อการ จัดแสดง หมายถึง รายวิชาเลือกเสรีของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่มุ่งให้นักศึกษาศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา รูปแบบ และคุณค่าทางวรรณศิลป์ของวรรณกรรมไทย ตลอดจนฝึกทักษะการอ่าน การตีความ การสื่อสาร และการถ่ายทอดวรรณกรรมผ่านรูปแบบของศิลปะการแสดง เช่น การพากย์ การขับร้อง การละคร และการแสดงร่วมสมัย เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งในคุณค่าของ วรรณคดีและวรรณกรรมไทย

3. รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง กรอบแนวทางและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้น โดยอิงหลักการของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ จริ่ง คิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยรูปแบบที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ (1) ขั้นสร้างแรงจูงใจและเชื่อมโยงความรู้เดิม (2) ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้และการแสดง และ (3) ขั้นสะท้อนผลและประเมินการเรียนรู้

4. การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่าง กระตือรือร้นเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น “การลงมือทำ” (Learning by Doing) และ “การเรียนรู้ร่วมกัน” (Collaborative Learning) โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นการคิด ผู้วิจัยได้

นำแนวคิดของ John Dewey, Jean Piaget และ Lev Vygotsky มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ผูกทักษะการคิดวิเคราะห์ และฝึกทักษะการจัดการแสดงของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) **ประชากร** คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 56 คน

2) **กลุ่มตัวอย่าง** คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ที่คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา “วรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง” ซึ่งเป็นรายวิชาที่ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว โดยเปิดสอนให้แก่ นักศึกษากลุ่มเรียนนี้ในฐานะที่เป็นรายวิชาเลือกเสรีของหลักสูตรตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการประจำหลักสูตร

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 3 ประเภทดังนี้

1) **แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง** โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน เริ่มจากการศึกษารายละเอียดของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ได้แก่ (1) รูปแบบและองค์ประกอบของวรรณกรรมเพื่อการแสดงของไทย (2) ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทยกับศิลปะการแสดง และ (3) การถ่ายทอดวรรณกรรมเอกสู่การจัดการแสดง ทั้ง 3 แผนได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีความรู้ด้านวรรณคดีไทย การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม (IOC) มีค่าเฉลี่ย 0.79 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก หลังจากปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียนรู้ ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2) **แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง** เพื่อใช้ประเมินความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยออกแบบเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยใช้แนวคิดการสร้างแบบทดสอบของบลูม (Bloom's Taxonomy) จำแนกเป็นแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้ในการประเมินความรู้พื้นฐานและแนวคิดเบื้องต้น และใช้วัดในระดับความเข้าใจ การวิเคราะห์ และการประเมินค่า และแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดการประยุกต์ใช้ และการคิดขั้นสูงซึ่งวัดในระดับการนำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบเริ่มจากการวิเคราะห์

คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาสำคัญ และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อให้แบบทดสอบมีความเชื่อมโยงกับสาระและเป้าหมายการเรียนรู้ จากนั้นได้ศึกษาทฤษฎีและแนวทางการสร้างแบบทดสอบทางการศึกษาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดขอบเขตของแบบทดสอบให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ เมื่อสร้างแบบทดสอบเสร็จแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รวมถึงวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ผลการตรวจสอบพบว่า ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.41–0.60 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28–0.75 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ซึ่งอยู่ในระดับน่าเชื่อถือสูง หลังการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อประเมินความชัดเจนของข้อคำถาม ความเหมาะสมของเวลาในการทำแบบทดสอบ และการทำความเข้าใจของนักศึกษา ผลการทดลองพบว่า นักศึกษาสามารถทำแบบทดสอบได้ภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่พบปัญหาด้านความยาวของข้อคำถาม ถ้อยคำ หรือข้อความที่คลุมเครือ นอกจากนี้ข้อคำถามทุกข้อสามารถวัดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ได้อย่างเหมาะสม และจากการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบในการทดลองใช้พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการศึกษาหลักการและแนวทางการสร้างแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อให้สามารถออกแบบเครื่องมือได้เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของรายวิชา จากนั้นได้กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามให้เป็นมาตราส่วน 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) เพื่อให้สะท้อนระดับความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและครอบคลุม ต่อมาได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน ผลการตรวจสอบพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีค่าเฉลี่ยรวม 0.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 0.50 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือนี้ มีความสอดคล้องและความเที่ยงตรงอยู่ในระดับที่น่าพอใจ หลังจากนั้นได้ปรับแก้เนื้อหาและถ้อยคำของแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริงในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

(1) ระยะแรก เป็นระยะก่อนการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยนำแบบทดสอบก่อนเรียนให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำ เพื่อวัดความรู้พื้นฐานและความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมไทย และการนำเสนอในรูปแบบการแสดง

(2) ระยะที่สอง เป็นระยะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหรือ Active Learning ทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงบทบาทของตนเองในการเรียนรู้ด้วยการค้นคว้า การวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน ตัวอย่างกิจกรรมและขั้นตอนในการเรียนรู้ ได้แก่ การแบ่งกลุ่มวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรม โดยผู้เรียนเลือกวรรณกรรมไทยเรื่องเด่นจำนวน

5 เรื่อง คือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ลิลิตตะเลงพ่าย สามัคคีเภทคำฉันท์ สามก๊ก และราชาธิราช และเลือกเฉพาะเนื้อหาตอนที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีไทย จากนั้นร่วมกันเขียนบทละครจากวรรณคดีที่เลือก การออกแบบฉากและฝึกซ้อมการแสดง จัดการแสดง และสะท้อนผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยในช่วงระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และช่วยให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น

(3) ระยะที่สาม เป็นระยะหลังการจัดกิจกรรม หลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดขึ้น และให้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักศึกษา ส่วนข้อมูลที่เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปวิธีดำเนินการวิจัยได้ว่า การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง ซึ่งได้รับการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ การเก็บข้อมูลดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การทดสอบก่อนเรียน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และการทดสอบหลังเรียน พร้อมสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนต่อประสบการณ์ที่ได้รับ ผลลัพธ์จากกระบวนการเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นว่าการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้างความพึงพอใจให้แก่นักศึกษาได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไปจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย รวมถึงหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทย ให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อผู้เรียนยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดงโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก และ (2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหรือ Active Learning มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัย เพราะแนวคิดนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีความเอาใจใส่และกระตือรือร้นเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น รากฐานสำคัญของแนวคิดนี้

มาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง หรือ Constructivism ซึ่งปรับประยุกต์แนวคิดมาจากนักการศึกษาชาวต่างประเทศคนสำคัญ คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey),ฌอง เพียเจต์ (Jean Piaget) และ เลฟ วายกอตสกี (Lev Vygotsky) โดย ดิวอี้ (Dewey, 1938) นำเสนอแนวคิดของตนเองว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการได้รับ “ประสบการณ์ตรง” ที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหา ใช้ทักษะการคิด การวิเคราะห์ อันนำไปสู่การสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ขณะที่ เพียเจต์ (Piaget, 1977) นำเสนอแนวคิดว่าการเรียนรู้ถือเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ความเข้าใจผ่านการสร้างสมดุลระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ (Assimilation–Accommodation) นอกจากนี้ วายกอตสกี (Vygotsky, 1978) นักการศึกษาคนสำคัญยังนำเสนอแนวคิดของตนเองว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นผ่าน “การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม” (Social Interaction)

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้กับรายวิชา “วรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง” ซึ่งเป็นรายวิชาที่ผสมผสานศาสตร์วรรณคดีศึกษาและศิลปะการแสดงเข้าด้วยกันพบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ผ่านกิจกรรม “อ่าน–ตีความ–ดัดแปลง–แสดง–สะท้อน” ในรายวิชา อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครบวงจร กับทั้งยังได้ใช้ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การตีความตัวบทวรรณคดีและวรรณกรรมไทยคัตสรร พร้อมกับการใช้ทักษะการสื่อสาร ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน (Deep Learning) มากกว่าการเรียนรู้แบบเดิม ที่ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ หรือเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาหรือตัวบทวรรณคดีด้วยการบรรยายเป็นหลัก

ผลการวิจัย จากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดงก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	28	20	9.61	2.66	11.50	.05
หลังเรียน	28	20	13.50	3.07		

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 13.50$, S.D. = 3.07) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 9.61$, S.D. = 2.66) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างชัดเจน นักศึกษามีความเข้าใจในสาระสำคัญของวรรณกรรมเพิ่มขึ้น สามารถวิเคราะห์เนื้อหา ตัวละคร และคุณค่าทางวรรณศิลป์ ได้ลึกซึ้งกว่าเดิม การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การแสดงละครจากตัวบทวรรณกรรมคัตสรร การอธิบาย และการสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและมีความหมาย ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงตามแนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุก ผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นยังแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะหลายด้าน ทั้งการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนใน

ระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการถ่ายทอดเนื้อหาวรรณกรรมผ่านการแสดง และมองเห็นคุณค่าของวรรณกรรมไทยในฐานะศิลปะแห่งภาษาและวัฒนธรรม

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนในรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	ร้อยละ	S.D.	การแปลผล
1.	มีการแจ้งจุดประสงค์ ภาระงาน/ชิ้นงานที่ต้องทำการวัดและประเมินผลให้นักศึกษาทราบ	4.44	88.89	0.51	มาก
2.	นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาโดยการใช้อยู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในบทเรียนมากกว่าวิธีสอนแบบบรรยาย	4.33	86.67	0.62	มาก
3.	นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.41	88.15	0.57	มาก
4.	นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน	4.48	89.63	0.70	มาก
5.	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย	4.22	84.44	0.64	มาก
6.	นักศึกษามีอิสระทางความคิด สามารถสอบถามหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้สอนและเพื่อนสมาชิกในชั้นเรียน	3.93	78.52	0.78	มาก
7.	สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความหลากหลาย ทันสมัย น่าสนใจ และเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา	4.07	81.48	0.83	มาก
8.	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.11	82.22	0.64	มาก
9.	การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมและเที่ยงตรง	4.33	86.67	0.68	มาก
10.	นักศึกษาสามารถนำความรู้จากการเรียนในรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.48	89.63	0.51	มาก
รวม		4.28	85.56	0.65	มาก

จากตารางข้างต้นพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28 จากระดับ 5) ซึ่งสะท้อนว่านักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการเรียนรู้ลักษณะนี้ ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.48) นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมในชั้นเรียนเปิดโอกาสให้ร่วมคิด ร่วมทำ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้สอนได้อย่างอิสระ ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้ค่าเฉลี่ยสูง

เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 4.48$) ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากรายวิชาไปใช้ในการสื่อสาร การนำเสนอ และการสร้างสรรค์ผลงานอื่น ๆ ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมและเวลาในการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) กิจกรรมมีระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหาและศักยภาพของผู้เรียน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.20$) ผู้เรียนเห็นว่าสื่อและแหล่งเรียนรู้มีความหลากหลาย ทันสมัย และช่วยส่งเสริมความเข้าใจในบทเรียน ด้านอิสระทางความคิดและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แม้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.93$) แต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีอิสระทางความคิดและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสมในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ผู้วิจัยนำเสนอมาข้างต้น ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงการข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากผลการวิจัยที่พบสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง ผลการวิจัยพบว่าจะคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยอย่างชัดเจน นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาวรรณกรรมไทยมากขึ้น สามารถตีความ วิเคราะห์คุณค่าทางวรรณศิลป์ และเชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์การแสดงได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์ (2565) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานช่วยเสริมทักษะภาษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการวิจัยของ คณณะ อ่อนนาง (2564) ซึ่งยืนยันว่า การเรียนรู้เชิงรุกช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู รวมถึงยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และวิชาชีพ นอกจากนี้ พระบวร ปวรธมโม (2563) ยังชี้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับอุดมศึกษาช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ซึ่งล้วนสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถนำเสนอวรรณกรรมไทยผ่านการแสดงได้อย่างมีความหมาย

ในส่วนของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีและวรรณกรรมไทย การศึกษาของ อติสร ขาวสะอาด (2567) พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณคดีเป็นฐานช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อวิชาภาษาไทย ขณะที่ กิตติพงษ์ แบล้ว และยงยุทธ อังคสัญญลักษณ์ (2566) เสนอว่าการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยใช้เทคนิคคำสัมพันธ์และการตั้งคำถามเชิงชีวิตจริงตามแนวคิด Active Learning สามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับ ปาริชาติ จารุติลกกุล และเนาวนิตย์ สงคราม (2566) ที่พัฒนารูปแบบการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการเล่าเรื่องดิจิทัล ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดีไทยของนักศึกษาคู นอกจากนี้ อาทิตย์ ชาวคำ และศิริวรรณ วณิชพัฒน์ (2566) ได้นำเสนอโมเดล RACs Model ซึ่งมุ่งพัฒนา “การคิดอย่างมีวิจารณญาณ” ของนักศึกษาผ่านการเรียนรู้สร้างสรรค์ และ เตือนใจ คดดี (2565) ยืนยันว่าการนำทฤษฎีวิพากษ์มาใช้ในการสอนวรรณคดีสามารถส่งเสริมการคิดไตร่ตรองและการเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบททางสังคมได้ดี ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องในแนวทางเดียวกัน โดยนักศึกษาสามารถวิเคราะห์วรรณกรรมและตีความอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ความเข้าใจในการถ่ายทอดผ่านการแสดงอย่างสร้างสรรค์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นยังสอดคล้องกับ ประจักษ์ น้อยเหนือ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2564) ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning ซึ่งช่วยส่งเสริม การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และความซาบซึ้งในวรรณคดีให้สูงขึ้น ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจ ถึงแม้ว่างานวิจัย ดังกล่าวจะศึกษาจากผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่เมื่อผู้วิจัยนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ก็พบว่า การจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ทุกระดับ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่า การบูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการ จัดแสดง สามารถเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาครูวิชาเอกภาษาไทย ทั้งการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และ การนำเสนอเชิงศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทของรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการ จัดแสดง ช่วยให้ผู้เรียน เกิด “การเรียนรู้เชิงบูรณาการ” ที่รวมทั้งความรู้ด้านวรรณศิลป์และทักษะด้านศิลปะการแสดงไว้ด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิด Constructivism ที่มีมุมมองว่า ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือทำ การแลกเปลี่ยน และการสะท้อนตนเอง ในกระบวนการเรียนรู้

2. การอภิปรายเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการประเมินความพึงพอใจ ของนักศึกษาพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ เพื่อน และได้แสดงออกทางศิลปะการแสดง ผลการประเมินความพึงพอใจนี้ สอดคล้องกับ อติศร ขาวสะอาด (2567) รวมถึงผลการศึกษาของ ปาริชาติ จารุติลกกุล และเนาวนิตย์ สงคราม (2566) ที่รายงานว่านักศึกษาครูมีความพึงพอใจ ในระดับมากต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์และเทคโนโลยีเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้ สิทธิพันธ์ บุญสวยขวัญ (2565) ยังพบว่าการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) และการให้ข้อมูลย้อนกลับว่ารูปแบบการเรียนรู้นี้ช่วยเพิ่ม ทั้งผลสัมฤทธิ์และความสุขของนักศึกษาต่อการเรียนวรรณคดีไทยอย่างมีนัยสำคัญ อนึ่งเมื่อเทียบกับแนวทางของ พระบวร ปวธมโม (2563) ที่ชี้ว่าการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนซึ่งเป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วม ได้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ และความมั่นใจในการสื่อสารอย่างชัดเจน ผลการวิจัยที่ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยครั้งนี้ก็พบลักษณะสอดคล้องกันกล่าวคือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น มีความพึงพอใจและทัศนคติที่ดี ต่อการเรียนวรรณกรรมไทยมากขึ้น กับทั้งยังมีความเห็นเมื่อกำหนดให้นักศึกษาสะท้อนผลการเรียนรู้ในแบบสะท้อนผล การเรียนรู้รายบุคคลว่า วรรณกรรมไทยไม่ใช่เรื่องไกลตัว และสามารถนำไปใช้ในการสอนหรือจัดกิจกรรมในอนาคตได้จริง ผลลัพธ์ดังกล่าวเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมิได้ส่งผลเพียงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ให้สูงขึ้นหรือเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติของนักศึกษา สร้างความพึงพอใจต่อการรูปแบบการจัดการ เรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทย สร้างแรงจูงใจในการเรียนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย และการมีส่วนร่วมอย่างมี ความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของครูภาษาไทยในอนาคต

ผลการวิจัยยืนยันว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้ในรายวิชา วรรณกรรมไทยเพื่อการ จัดแสดง ช่วยพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิชาศิลปครูภาษาไทยชั้นปีที่ 2 ให้มีระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังส่งผล ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และส่งผลต่อผู้เรียนให้มีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น มีความกล้า แสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น และมีความมั่นใจในการสื่อสาร ผลสะท้อนจากแบบบันทึกสะท้อนตนเอง (Reflection Journal) ของนักศึกษาหลายคนระบุว่า “วรรณคดีไทยไม่ใช่เรื่องไกลตัว ไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ ไม่จำเป็นต้องตีความเหมือนกัน” และ “การใช้เทคนิคการแสดง ช่วยสร้างความสนุกสนานในการเรียนวรรณคดี” ข้อความนี้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลง

เชิงทัศนคติ ซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของการศึกษาวรรณคดีไทยในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมี “ความเข้าใจเชิงลึก” และยังสามารถนำความรู้ไปสู่ “การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง”

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีแนวคิดสำคัญในการหาแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้อารยธรรมคดีไทยโดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นฐานคิดสำคัญ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวโน้มของงานวิจัยระดับอุดมศึกษาหลายฉบับที่ยืนยันว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างสมรรถนะของนักศึกษาครู การบูรณาการแนวคิดนี้เข้ากับรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง ช่วยพัฒนาผู้เรียนในเชิงองค์รวมทั้งความรู้ทางวรรณคดี ทักษะการตีความเชิงศิลปะ และความมั่นใจในการสื่อสารและนำเสนองานวิจัยนี้จึงมีส่วนเติมเต็มช่องว่างของการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งยังไม่เคยนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning มาประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เชื่อมโยงกับ “วรรณกรรมไทยกับการแสดง” โดยตรง อันเป็นการบูรณาการศาสตร์ทางภาษาและศิลปะการแสดง เพื่อพัฒนาผู้เรียนในฐานะครูภาษาไทยรุ่นใหม่ให้มีความคิดสร้างสรรค์ เข้าใจวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง และสามารถถ่ายทอดคุณค่าวรรณกรรมไทยสู่ผู้เรียนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาวรรณคดีไทย ผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมอย่างหลากหลาย มีการประเมินผลอย่างครอบคลุม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ของตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในสาขาภาษาไทยให้สอดคล้องกับแนวทางการศึกษายุคใหม่

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ทั้งในระดับรายวิชาและระดับหลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจัดประชุมฝึกร่วม เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทบาทของผู้สอน ผู้สอนควรปรับบทบาทจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)” โดยเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสะท้อนความคิดของตนเองอย่างอิสระ การเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นความสนใจ และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ควรออกแบบกิจกรรมอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะรายวิชา เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม การแปรรูปหรือการดัดแปลงวรรณคดีเป็นบทละคร หรือการใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 การใช้สื่อและเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ควรใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อขยายประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การใช้คลิปวิดีโอประกอบการเรียน การนำเสนอผลงานผ่านสื่อออนไลน์ หรือการบันทึกการแสดงเพื่อการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นพัฒนาการของตนเอง และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง

1.4 การประเมินผลแบบต่อเนื่อง ควรมีการประเมินผลในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย ทั้งการประเมินจากการสังเกต การประเมินตนเอง การประเมินจากเพื่อน และการประเมินผลงานปลายภาค เพื่อสะท้อนศักยภาพและพัฒนาการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.5 การขยายผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรเผยแพร่ผลการวิจัยนี้แก่ผู้บริหารหลักสูตรและคณาจารย์ในสาขาวิชาภาษาไทย เพื่อนำแนวทาง Active Learning ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี ตลอดจนรายวิชาด้านศิลปวัฒนธรรม และการสื่อสาร เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อสมรรถนะบัณฑิตในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีการบูรณาการหรือประสมประสานวิธีการอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้จัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมร่วมกัน และยังคงศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบ Active Learning ที่แตกต่างกัน เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือการเรียนรู้จากโครงงาน (Project-Based Learning) เพื่อค้นหาวิธีการหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับรายวิชาวรรณคดีไทย เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

2.2 การขยายบริบทการวิจัย ควรดำเนินการวิจัยในรายวิชาอื่นของกลุ่มภาษาไทย เช่น รายวิชาภาษาศาสตร์ การสื่อสาร หรือคติชนวิทยา เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกสามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของผู้เรียนในลักษณะเดียวกันหรือไม่

2.3 การวิจัยเชิงลึกด้านพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้เชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรมการณ์ในชั้นเรียน หรือการวิเคราะห์บันทึกสะท้อนตนเองของผู้เรียน เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ แรงจูงใจ และทักษะการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning อย่างแท้จริง

2.4 การพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้เชิงรุกต้นแบบ ควรพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หรือคู่มือการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมเชิงรุก สำหรับรายวิชาวรรณคดีและวรรณกรรมไทยในระดับอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้สอนรายวิชาอื่น ๆ และสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบัน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้ มีข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแนวการดำเนินงานดังนี้

3.1 ระดับรายวิชา ผู้สอนแต่ละรายวิชาควรพัฒนา “ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเชิงรุก หรือ Active Learning สำหรับการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย” ที่ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ ตัวบทวรรณคดีคัดสรรจากหนังสือเรียน และแบบสะท้อนผลการเรียนรู้รายบุคคล เพื่อเป็นแนวทางให้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทยสามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนได้จริง

3.2 ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์และคณะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูภาษาไทย ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ด้านการสอนวรรณคดีเชิงรุก ให้แก่อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรมไทย เพื่อขยายผลแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปสู่รายวิชาอื่น เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะการอ่านออกเสียงและการแต่งคำประพันธ์ และวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

3.3 ระดับมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนการจัดทำ “คลังบทละครวรรณคดีไทยออนไลน์” (Thai Literary Performance Repository) หรือฐานข้อมูลวรรณคดี เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมบทละคร ตัวบทวรรณคดีคัดสรร

รวมถึงช่องทางออนไลน์เพื่อจัดแสดงผลงานนักศึกษา และยังคงเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่มีพันธกิจในการผลิตนักศึกษาวชิรครูภาษาไทย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยในระดับอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านแนวคิดการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการสร้างคุณค่าทางวิชาชีพครู โดยสรุปองค์ความรู้ที่สำคัญได้ดังนี้

1. การประยุกต์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สู่รายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง
2. พัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ข้อมูลจากการทดสอบก่อนและหลังเรียนยืนยันว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. การเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจสูง ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความรู้สึกเชิงบวกต่อการเรียนการสอนในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การลงมือปฏิบัติจริง และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในระดับอุดมศึกษา องค์ความรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การวางแผนทางปรับปรุงรูปแบบและเทคนิควิธีการสอนวรรณคดีไทยให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบัน
5. องค์ความรู้เชิงนวัตกรรมทางการสอนภาษาไทย ผลการศึกษาครั้งนี้นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะ “นวัตกรรมทางการสอน” ที่ประสมประสานระหว่างศิลปะการแสดงกับวรรณกรรมไทย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การแสดงออกอย่างมีศิลปะ และความสามารถในการตีความเชิงลึกผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติจริง
6. องค์ความรู้เชิงทฤษฎีและนัยสำคัญทางวิชาการ ในเชิงทฤษฎี การวิจัยครั้งนี้สนับสนุนแนวคิด Constructivism ที่มีมุมมองว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับรายวิชาวรรณกรรมไทยเพื่อการจัดแสดง เพราะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวรรณกรรมอย่างลึกซึ้ง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทั้งยังส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นของครูภาษาไทยในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติพงษ์ แบสัว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2566). เทคนิคการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้แนวทางการเรียนรู้เชิงรุก: แนวปฏิบัติสู่การพัฒนาการคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 21(1), 60-72.
- คณะยะ อ่อนนาง. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการจัดการเรียนรู้ และเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(2), 15-24.
- ชลธิชา ศิริอมรพันธุ์. (2562). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนวรรณคดีไทยเชิงผลิตภาพ เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและสำนึกทางสังคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฌีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ดารุณี นิพัทธ์ศานต์. (2568, เมษายน 30). ประธานสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. สัมภาษณ์.
- เดือนใจ คดี. (2565). *การพัฒนาแบบแผนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีวิพากษ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ และการออกแบบการเรียนการสอนวรรณคดีของนักศึกษาครู*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฌีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฌีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- นันทวัฒน์ พรหมมา. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- นัยนา ถาวรยศม. (2565). การสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 23(1), 222-237.
- บวร ปวรธมโม, พระ. (2563). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร. วิทยาเขตอีสาน*, 1(2), 9-23.
- ประจักษ์ น้อยเหนือ. (2564). การศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสาร HRD JOURNAL*, 12(1), 78-91.
- ประจักษ์ น้อยเหนือ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2564). การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 11(2), 138-157.
- ปาริชาติ จารุติลกกุล และเนาวนิตย์ สงคราม. (2566). การพัฒนาแบบแผนการสอนวรรณคดีด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 36(2), 180-198.
- ภัคพล คำน้อย และ ป ประภัสสนันท์ เรืองจันทร์. (2566). สถานภาพการใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี ในการศึกษากิจการเรียนการสอนวรรณกรรมและวรรณคดีไทย. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED*, 18(2), 1-16.
- รัศมี ศรีนนท์ และคณะ. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(2), 331-343.

- วริษา หมิ่นยงค์ และประภาส เพ็งพุ่ม. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด. *วารสารราชพฤกษ์*, 22(2), 148-162.
- ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 17(3), 97-112.
- สิทธิพันธ์ บุญสวยขวัญ. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- อดิสร ขวสะอาด. (2567). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ตามแนวทางการสอนโดยใช้วรรณคดีเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้เสภาขุนช้างขุนแผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวลนรดิศวิทยาควม รัชมังคลาภิเษก. รายงานสืบเนื่องการประชุม การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 15, 838-851.
- อดิสร ตัญญาญจน์. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทยโดยใช้กระบวนการกระจำงแจ่งค่านิยม เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อรุณทัย อินทนิล, ภัคพล คำน้อย และกาญจนา วิชญาปกรณ์. (2565). สถานภาพงานวิจัยด้านการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ช่วงปี พ.ศ. 2555-2564. *วารสารครูพิบูล*, 9(2), 337-354.
- อาทิตย์ ขาวคำ และศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย. (2566). นวัตกรรมการเรียนรู้วรรณคดีเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครุศาสตร์ ราชภัฏเชียงใหม่*, 2(3), 15-30.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.
- Piaget, J. (1977). *The development of thought: Equilibration of cognitive structures*. New York: Viking.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.